

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Naša Sloga izlazi svaki 16 dan mjeseca i stoji s starinom za cijelu godinu 2 f. a za kmota 1 for.; razmjerno za pol god. 1 f. a za kmota 50 novč. Izvan naravno više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

Oglasi se primaju po naradnoj cieni. Pisma neka se salju platjene poštarine. Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevrataju. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se Via Nuova N.º i piano I.

Godina V.

U Trstu 1. Junija 1874.

Broj 11.

Pogled po svijetu.

U Trstu 30. svibnja.

Dne 22. i 23. svibnja zatvorile se i delegacije. Naši i ugarski odaslanici razstali se čašom u ruci, napivši sreći i blagostanju austro-ugarsko države. Liepo je to sporazumljenje i to bratimljenje, ali država još uvijek nekako zapinje. Najbrže da joj negdje nešto falj, za što neznaju, ili neće da znaju ljudi, koji njom upravljaju.

Baš se čita, da je potvrđen i treći članak vjeroispovjednih zakonah. Bečke se novine sgražavaju nad našim nevoljnim novčaninim stanjem, naimo odkad je poznato, da će nas ovo ljeto ružno izdati u jednoj i drugoj polovici carstva.

Sad u cijeloj državi nesjedi nego ugarski sabor, al da će se i taj doskora dogoditi. Pa kad to bude negdje u srpnju da će se sastati sabor hrvatski. Hrvatska je počela liepo napredovati, al baš to kao nide po čudi njezinoj ugarskoj sestri, jer jedna tamo stranka negleda, neg kako bi ju podkopala. U tu svrhu izmišlja i bica u svijet svakojake laži, kao da se tobože Hrvatska misli odciepit od Ugarsko i osnovati na svoju ruku nekakvo jugoslavensko kraljestvo, kamo bi dakako spadalo i slovensko austrijske pokrajine. Na temelju tih klevetah svjetuje onda vladi, noka nikako nezdružiti s Hrvatskom Dalmacije i bivše vojničke Krajine. Eto što sve trebalo izmisliti, da se neizpuni zakon sdruženja, koji su i sami Magjari učinili! Nego utamo se u Boga, da će Hrvati znati Magjarom dokazati, da laž ima kratke noge, a zakon da je zakon ne samo u Hrvatskoj, neg i u Ugarskoj.

Na poziv Gorčakov, ruskoga kancelara, da će se dne 15. dojučešnjeg srpnja sastati u Briselu diplomatski zastupnici svih evropskih država, da viečaju o međunarodnom pravu i o držanju, kad bi kojom nesgodom rat buknuo. Ako je to istina, onda borme valja reći, da se Rusija moćno iztiče na prvo mjesto, na koje su ju posadili sadašnji evropski odnošaji.

U Franceskoj se promienilo ministarstvo. Nitko nezna, što će se tamo dogoditi u najbližoj budućnosti, al najbrže da će se republika utvrditi. Čuje se, da Njemačka opet misli postaviti na španjolsko prestolje jednoga svog kneza; dakako iz toga se neće poroditi rat, kao prije četiri godine, jer su sad Franceskoj ruke vezane.

Srbski knez Milan na putu iz Carigrada navratio se u Bukarešt svojemu susjedu rumunjskomu knezu Karlu. Vele, da se vraća praznih rukah za svoj narod. To je jako lahko, jer Turci još nešto sami mogu, a što nemogu, to im drugi pomažu, pa borme i zapoviedaju. Neg bilo kako mu drago, Srbiji i srbskomu narodu jabuka nefali.

Upit Dr. Dinka Vitezića,

poslanika na car. vieću, preuzvišenog gg. ministrom financijah, bogoštovja i nastave, unutarnjih posalah i pravosudja.

Dopisom 9. Svibnja 1873. br. 240 umoli porezni ured u Pazinu plovanski ured u Zminju u Istri, neka mu javi, gdje žive duhovni pomoćnici Ivan Mahnić, na što odgovori plovanski ured u hrvatskom jeziku sastavljenim dopisom 11. i. m. br. 114.

Nu pismo bude natrag poslano dojučešnjeg dana br. 240 sa opazkom, da buduć je na srbskom jeziku napisan, to ga podpisani činovnici nerazumiju, niti su ga dužni razumiti.

Tu treba opaziti, da nije, ko što se uvidja iz napomenutoga dopisa, koji je ovdje priklopljen u izvoru, napisan na srbskom, već na hrvatskom, u Istri navadnom jeziku.

Napomenuti plovanski ured uprosi nadalje dopisom 3. Siečnja t. g. br. 4. okružno školsko savjetništvo u Pazinu, jeli je dozvoljeno po obstojećem zakonu učitelju sklopiti ženitbu bez dozvole svojih poglavarah. Riešenje ovo činilo se plovanskomu uredu tim nužnije, što je Frane Uršić, učitelj u Zminju, molio potrebite spise za ženitbu.

Dopis ovaj bude takodjer plovanskomu uredu povraćen odlukom okružnoga školskoga savjetništva od 5. Siečnja t. g. br. 8 opazkom, da ga sastavi na talijanskom jeziku, kojim se kako mu bje javljeno, izključivo služi okruž. škol. savjetništvo.

U Istri se uz njemački u svakoj struci javne uprave rabi kao uredni jezik talijanski, i akoprem ima u Istri *dvie trećine Hrvatah* — jer ko što je poznato od 254,000 ima ih 180,000, a samo 70,000 talijanah — to se ipak na njihov jezik nepazi.

Glavna mjesta kod uredah zauzimlju ljudi, koji su podpunoma nevjesti hrvatskomu — *dakle većine naroda* — jeziku i kod nižjih činovnikah, koji su većinom južni Tiroleci, ima ih jako malo, koji razumiju, a još manje koji ga govore.

U takovih okolnostih nemože se ni pomisliti dobro uređena uprava, a otdud i sledi, da zemlja dan na dan propada.

U Dalmaciji, gdje su, što se narodnosti tiče, jednaki odnošaji, bi u potonje vrijeme, ako i ne podpunoma, a to bar djelomice obzir uzet i na korist hrvatskoga pučanstva.

Još g. 1862. i 1869. propisalo je visoko ministarstvo unutarnjih posalah i pravosudja naredbom 20. travnja 1872. (broj 17. zemaljskoga i državnoga zakonika za Dalmaciju) rabiti jezik domaći Dalmacije i u izvanjskih poslovih ureda, političke uprave, sudovah i državnih odvjetništva.

Ovo se naredbe tiču napose riešenja pismenih prošnjah ili ustmenih objavlah napomenutih uredah, vođenja zapisnika između stranakah, ili obrazloženjah u kaznonoj i građanskoj parnici.

Te akoprem naredbe one, kako rekoh, nenalužu rabljenje hrvatskoga jezika kod ročenih uredah u onoj mjeri, ko što naredbuje XIX. članak državnoga zakonika u pogledu sveobćih pravah državljanah od 21. prosinca 1867 (o. z. l. br. 142), to je tim ipak učinjen prvi korak budućem izvedjenju one znamenite naredbe.

Navedenim člankom državnoga temeljnoga zakona jesu svi narodi države ravnopravni i svaki pojedini narod posjeduje nepovredljivo pravo, čuvati i njegovati svoju narodnost i svoj jezik.

Istim člankom pripoznaje nadalje država ravnopravnost svih zemaljskih jezika u učioni, uredu i obćem životu.

Uvaživ sve ovo, usadjuje se podpisani upitati visoku vladu:

1. Jeli poznat preuzvišenomu g. ministru financijah u početku ovoga upita navedeni slučaj pazinskoga poreznoga ureda?
2. Jeli poznat preuzvišenomu g. ministru bogoštovja i nastave drugi u ovom upitu napomenjeni i prvomu sasama jednaki slučaj okružnoga školskoga savjetništva u Pazinu?
3. Koja smieraju upotriebiti preuzvišena gg. ministar financijah bogoštovja i nastave da zaprieče u oblastih i uredih, koji su im podvrženi dalnje slične slučajeve, koji stoje u oprieći sa XIX. člankom temeljnih pravah?
4. Smieraju li izdati preuzvišena gg. ministar unutarnjih posalah i pravosudja, što se tiče porabe u Istri domaćega jezika u izvanjskih poslovih uredah političke uprave, sudovah i državnih odvjetništva, u primjerno vrijeme slične naredbe, koje su polag navedenih naredbah malo po malo zbija sledile za Dalmaciju, da se tako i u ovoj zemlji sasama izvede u XIX. članku državnih temeljnih zakonah izrečeno načelo?

U Beču 28. travnja 1874.

Dr. Dinko Vitezić, Dr. L. Montl, Pražak, Josip Graf Barbo, Harant, Vjekoslav Karlon, Dr. Fauderlik, Lienbacher, M. Herman, Starckenfels, Dr. Meznik, Hohenwart, Giovanelli, Dr. Oelz, Klaté, Cencelala, Wurm, Fr. Weber, Dr. Mildschuh, Pavlinović, Ganzwohl, Dr. Šrom, Fr. Flischer, Antun Blumenthal, Iv. Zellberger, Sebrems, Naberovj.

Pazinska gimnazija.

Kako smo oboćali u zadnjem broju, evo nas opet da izvieštimo i nadalje naše čitatelje, što o tom predmetu pišu razne ovdajšnje novine. Taj predmet je za nas između svih u Istri najpreči i najvažniji, jer doklegod nebudemo imali u Istri svojih pučkih skolah i prama njim barem jednu gimnaziju u svojem jeziku, naše će pravice, naša narodnost i naše narodno dostojanstvo biti pogrdjeno i potlačeno, pak se nećemo moći nogo tužiti na nepravdu i nasilstvo, dolazilo to odkud mu drago.

Na dopis dakle, što smo ga zadnji put priobćili u izvadku, bilo je prigovoreno i na prigovor odmah odgovoreno u pomenutom već *Corriere di Trieste*. Nu taj prigovor bio je prazan da nemože

prazniji. A drugačiji nije mogao ni biti, jer neima težega posla na svijetu, što jest vojevati proti istini. Corrierov dopisnik dobro veli, da bi se mogao proći daljnjega pisanja, jer da mu je protivnik najzad priznao, da ima u Istri na jednu Talijanab dvie trećine Slavenah, a s druge strane da nije pobio ni jednoga od njegovih razlogah. Nego, buduć je njegov protivnik rekao u svom odgovoru više stvari, koje nisu istinite, da smatra za svoju dužnost, suzbiti jih jednu po jednu, da i njih bez traga nestanu.

I tu mu najprije odgovora na prigovor, kao da on tobož piše vladi za volju, pa kao da s toga njegovi razlozi gube svoju vrijednost. Pošten i razumni ljudi negledaju, veli mu naš prijatelj, tko piše, nego što i kako piše. On da baš nije vidan kuditi nikoga, pa ni vlade, kad toga vlada nezaluzuje; al' uprav rad toga da srdačno mrzi na svakoga, koji neće da čuje istine, pa i makar dolazila odkud mu drago. Istina nije ničija ni robkinja ni služkinja, nego gospodja i gospodarica svagdje i svagdje, pa i vlade i ujezinih protivnikah.

Na prigovor, da skoro sva občinska zastupstva, sam sabor i zemaljski odbor hoćeju, da bude učevni jedino talijanski jezik u Istri, odgovara mu, da je to koli nepravedno, toli žalibože istinito. Ali ga ujedno i opominje, da se nebi mario pozivati ni na sabor ni na zemaljski odbor; jer da to visi o tom, kako u Istri postaju občinska zastupstva, kako sabor i kako najposlije odbor iliti junta. Tko nezna da biraju i postavljaju jedan drugoga? A sad ga pita, neka mu rekne, koliko ima Slavenah i koliko Talijanah na primjer u pazinskoj občini, pa koliko sjedi u občinskom zastupstvu jednih i koliko drugih, i što je tomu uzrok? Uzrok je tomu, što su Slaveni, potle su bilo ukinute njihove občine, razasijani uru i dvie daleko od mjesta, gdje je občinsko sjedišće, pak im je više nego ikada otegoćen pristup u občinsko zastupstvo. A s druge strane i kad dođu u zastupstvo, ono talijansko pisarenje i ono talijansko govorenje nemože jih nego zasliopiti i zaglušiti tako, da neznaju ni što se radi ni o čem se radi. Pa jeli čudo, što su u takvih občinah Talijani sami gospodari? Ali s druge strane jeli pak pošteno, pozivati se na zaključke takvih občinah i njihovih zastupstvih jedino zata, što su protivni Slavenom, kojih ponajviše u zastupstvu i noima?

Da pak prstom pokaže, kako je bio u mnogih istranskih občinah upoljan talijanski jezik u školu, spominje, što se je u ono vrijeme dogodilo u Draguću. U toj občini su svi obćinari čisti Slaveni; jedini načelnik iliti glavar je htio da bude Talijan. Taj sazove skupšćinu i dade napisati talijanski protokol, u kojem se veli izrekoma, da je bio protumačen i hrvatski, jer da zastupnici nerazumiju talijanski — a znute li, što se u njom kaže? Da zastupnici hoće i zahtjevaju, da bude u Draguću škola talijanska!

Mi ćemo od naše strane ovomu dodati, da su u nekojih občinah kako smo čuli, naši zastupnici bili i na drugi način zasliopljeni onom prigodom. Došlo bi u. pr. od Junte, neka se zastupstvo izjavi po zakonu, u kojem će jeziku da mu bude škola. Ali šior podestat bi prekrojio pitanje, pa bi rekao: Hoćete li, da vam bude škola u talijanskom, il u njemačkom jeziku? Zastupnici kmeti, misleć dakako, da im tu neima drugoga izbora, nego međ talijanskim i njemačkim jezikom, rekli bi — u talijanskom! Zašto nije podestat pitao u obće, il zašto nije barem spomenuo i hrvatski jezik, to najbolje znaju oni, koji su ta pitanja prevračali. Takovo postupanje hoće biti dakako lukavo iliti šegavo, ali pošteno hormone nije, jer pošten čovjek sa svakim jasno i očito govori, pa i s prostim kmetom!

Iz svega toga se najbolje vidi, što vriede izvaje nekojih občinah, ako i jesu pitale talijanski jezik za svoje škole. A gdje se zastupnici tako za nos vode u ime školah, nevide li se i u ime izbora zemaljskih zastupnikah, i kad nebi s druge strane bila istina, da izborni zakon ide više na ruku Talijanom, nego li Slavenom, kao što to priznaje i sam protivnički dopisnik? Je li dakle čudo, što su talijanska občinska zastupstva, talijanski sabor i talijanska junta? Ne, to nije nikakvo čudo, nego je čudo, što se protivnički dopisnik na uje pozivlje, da uvede i uzdrže talijanski jezik i u onih istranskih školah, u kojih mu po XIX. §. neima više mjesta, nego li hrvatskomu u Firenci i Berlinu!

Protivnički dopisnik veli nadalje, da u svoj Istri već od vjekovah vlada jedino talijanska prosvjeta (cultura), pak da srednje istranske škole nemogu i nesmiju biti nego talijanske, makar bio u Istri još i veći broj Slavenah. Na tu nakazu odgovara naš prijatelj, dokazujuć, da u Istri nije bilo do sada baš nikakve prosvjete, izvan ono nešto u nekojih gradićih medju riedkom talijanskim gospodom. Ali ta prosvjeta da je bila selična, nepravedna i okrutna, jer što su ta gospoda bila tobože prosvjedenja, to da su tim jače gnječila pučanstvo seljačko, koje je čamilo u najvećoj gluposti i siromaštvu, pa bilo baš pravo roblje imenom i pomenom (omino et nomine). Pozivlje li se protivnički dopisnik na ta već davno prošla vremena, pita naš prijatelj, pa izvodi li iz toga, da imaju Talijani pravo držati dovjeka u gluposti seljački puk istranski, te kako su nekada desetinu, pobirati sad od njega adiclonale, da mogu graditi svoje talijanske škole i plaćati svoje talijanske učitelje? Iz

nepravde prošlih vjekovah, koja je pušćala istranske Slavene bez svake prosvjete, izvodi pravilo, dostojno Nerona: Bio u Istri makar i još veći broj Slavenah, istranske srednje škole nemogu i nesmiju biti nego talijanske! To nije drugo, nego iz stare nepravde kovati novo pravo, te izjaviti, da za Slavene neima već u Istri ni pravde ni zakona!

Pa koji su ti ljudi, što tako rade?

To su oni, koji neprestauće viču, da je narodnost najveća svetinja, a narodni jezik najsvetije pravo za svakoga čovjeka; to su oni, koji se rogobore svakom prilikom na samovolju i nepravdu vladah i vladateljah. Pa evo, kako strižu ti odvjetnici prava i pravice, kad im dođu u ruke sukno i škarice! Tada im već nije sveta ni narodnost ni jezik, jer naprosto zahtievaju od Slavenah, da sve to zataje i da se potalijanče. Njihov dakle toli razvikani napredak naprama Slavenom nije drugo, nego da se Slaveni još i jače nego li do sada prignu na ralo i na motiku, da im zemlje što bolje urode, pa da mogu smagati svakojake poreze i prireze, a oni lipeo trošiti što jih volja i kako jih volja sve samo na svoju korist.

U dojučem broju hoćemo dovršiti.

D o p i s i.

Iz pazinskoga kotara.

Ako pomislimo na prošlo žalostno vrijeme, kad je u Istri narodni duh hrvatski samo životario, kano da ga nobi ni bilo, pa ga prisposodobimo sadašnjemu, daje nam nado bolje i sretnije budućnosti.

Bolja budućnost našega naroda treba da nam uvijek pred očima lebdji, da o njoj često razmišljamo, nobi li svi složno, pregnuv naše sile i pružajuć si podpomagaću desnicu, našega kmeta izhavlili od more, koja ga svodjer tišti i tlači. Ali se to noda postići bez sudjelovanja samih kmetah, kako je i naravno, jer nitko nemože od koga zahtjevati da ga oslobodi, ako sam za svoje oslobodjenje ništa nećini.

Ima doduše u našoj Pazinsćini nekoliko svjestih si hrvatskoga imena ljudi, ali takovi nisu svi, jer ima žalibože još i takovih, koji se dadu zasliopiti od bezdušnih Šarenjakah, nevidjajuć, da ovi samo za svoj žep rade. Da je tomu tako, osvjedodismo se mjeseca septembra prošle godine. Tada čusmo iz ustih naših prošlih kmetah: Nećemo više da nam Talijani gospodare; drugi put pokazat ćemo im bolje da li još živimo. Takove rieči bodre čovjeka da nastavi započetu raduju; takovo rieči svjedoče, da nije ostao bezuspješan dosadnji trud narodnih Hrvatah, nego da je urodio deseterostruko, akoprem ima malo radnikah buditeljah na tom širokom polju.

Da li su gori navedene rieči našim kmetom iz srea prodrle, vidit ćemo, kad im se bude prilika desila. Ta prilika nije možda jako daleko, jer smrću Josipa Luciani-a, izprazni se mjesto zastupnika birališća labinjsko-pazinskoga kotara na Porečkom saboru, te ga treba popuniti.

Dosada bijahu izabrani skoro uvijek ljuti protivnici naše narodnosti, ali došlo je vrijeme, da pošaljemo u Poreč čovjeka svoje vjere i jezika, koji štuje sve što je kmetu milo i drago. Takovih nam treba ljudi! Nu žalibože ima u Istri malo takovih ljudi, koji bi bili zajedno i narodni, poštenu i razumni; tekar nam se po školah uzgajaju. Nu ako ih nema mnogo, a ono ih ima bar nekoliko, pak zato bi trebalo brzo za ime im doznati, da svi složno svoj glas za uje dadu, kad treba.

Što se mene tiče, ja savjetujem, da se u obzir uzme gosp. Orlić, plovani Zminjski, naš domorodac, neustrašiv branitelj naših narodnih pravica, poštenjak i vriedan svećenik, koji ne samo zna nego i hoće da se kmetu pravica dieli. Naši protivnici, Talijani i Šarenjaki nam neće moći prebacivati, da tobože za „Kranjsku“ radimo, nego će se osvjedoditi, da su naše namjere pravedne, jer tražimo, što je naše! Čas je da počnemo raditi!

Istrijanin.

Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri.

Današnjim brojom počnemo štampati imona društvenikah naše domaće Bratovšćine. Kako će naši čitatelji viditi, početak je takav, da se pomoću Božjom možemo nadati najboljem uspjehu. Ovom prigodom, pozivljuć što toplije u naše kolo svaku čutljivu i rodoljubnu dušu, dajemo i opet na znanje, tko se želi upisati, da se može neposredno obratiti i na naše Uredništvo, koje je od „Osnovateljnoga Odbora“ ovlašćeno i novece primati i upisnice izdavati. Ovo javljamo u obće, ponajviše pako zato, da olakšamo pristup u društvo mnogobrojnim slavenskim rodoljubom, u Trstu i okolici mu stanujućim.

Uredništvo.

Imenik društvenikah.

N. N. biskup iz X. f. 50, Ivan Kralj biskup f. 30, Dr. Nikola Geržetić c. k. nadležnik f. 2, Ivandija Josip pravnik f. 2, Dušan Kotur pravnik f. 15, Zlatko Halper pravnik f. 3, Vlodoj Vragović pravnik f. 1, Milan Zorko pravnik f. 1, Bišćan Nikola pravnik f. 3, Vladimir Barac pravnik f. 3, V. Brodski pravnik f. 1, Ivan Obajdin pravnik f. 1, Skendor pl. Vučetić pravnik f. 3, Levin pl. Barac f. 2, Eduard Halper f. 10, Alberto Halper f. 5, Ivan Radić f. 1, Judita Rozgaj f. 5, Tonika Speciari f. 10 svi iz Zagreba. — Ivan Fiamin župnik f. 5, Tomislav Pađavić vel. bilježnik f. 20, Erazmo Barčić odvjetnik f. 12, Ivan Martinolić učitelj f. 6, Matej Marušić učitelj f. 2, Ivan Durbešić trgovac f. 1, O. O. Kapucini f. 1 svi iz Rieke. Sofija Kirović posiednica f. 3, Bartol Francelj učitelj f. 1 svi iz Varaždina. — Pop Rajmund Jelušić iz Pićana f. 1, Umčlečka Beseda iz Prage f. 10, Franjo Haračić pravnik iz Inusbrucka f. 1, Franjo Stoidle bilježnik iz Siska f. 1, Anton Soodat c. k. por. nadzornik iz Voloske f. 2, Franjo Kosco f. 1, Jakov Lužnik učitelj f. 1, Ivan Simčić osebnik f. 1, Mate Ivak kmet 30 nč., Jakov Laginja kmet 30 nč., Ivan pl. Brauničar c. k. nadšumar f. 5, Marija Cucandić teržica 30 novč. svi iz Klane. — Bartol Legat biskup iz Trsta f. 30, Andrija Sterk župnik iz Lovrana f. 7, Juraj Premuda kapelan iz Sv. Mateja f. 7, Vinko Dubrović kapelan iz Zvonca f. 3, Vinko Zamlić kapelan iz Opatije f. 3, Pop Petar Dorčić f. 3, Pop Petar Čubranić f. 1, Pop Marko Mrakovčić f. 1, Mihovil Mihalić p. Jura f. 1, Marko Hero Franov f. 1, Petar Mihovil Bonafasčić f. 1, Franjo Dorčić p. Petra f. 1, Nikola Barbalčić Markov 30 nč. svi iz Baške. — Ernest Jelušić svetjenik f. 7, Vekoslav Vlah dokan f. 7, Robert Jelušić kaplan f. 5, Mato Jardas krčmar f. 1 svi iz Kastva. Dr. Dinko Vitezić carev. poslanik iz Vrbnika f. 100.

Svota f. 402.20 novč.

(*Dalje drugi put.*)

Franina i Jurina.

Fr. Jurino, kade si bil svo ovo vreme?
Ju. Pul oguja, a sad sam izplazil, da vidim, je li ča ostalo od zime i mraza.
Fr. Zaboga, ča će bit iz nas, Jurino?
Ju. Za nas već kako tako, ač smo stari, pak ćemo se morat ugnat; al neznam, ča će bit iz naših mladljih, ako ne budu pametniji od nas svojih starijih.

Fr. Kako to?
Ju. Tako: kad su dobra leta, onda kulaj, vargaj, peci, pij, ihubaj; a kad nastanu nerodna, onda kukaj, uzdiši, stradaj, pogibaj!
Fr. Ma, ča ćeš mu — takov ti je svet!
Ju. To nije istina, ostali svet nije takov — budi rečeno prez zamera — takovi smo sami mi. Ostali svet, kad ima špara, a kad nima uživa.
Fr. Ča će to reć?
Ju. To će reć, da onda žive od špara.
Fr. Jedanput će bit i pul nas tako, al Bog zna kada, ač je naš svet još jako neprosvećen.
Ju. Prosvećen il neprosvećen, ja him dal svakoga obesit, ki barem za dva leta napred nemisli.
Fr. A znaš, ča him pak ja storil, da zapovedam?
Ju. Ča?
Fr. U svakoj občini him ustanovil jedan šparnjak ili ti jednu pučku kasu; va tu kasu him pobiral od svake družine svako leto toliko po sto za svaku kućnu glavu; onda him dal beći na dobar i siguran intores; pa kad bi nastala slaba leta, him svakomu svoje delil, da preživu od svojega špara.
Ju. Takovih kas ti ima po drugih mestih kolikogod hoćeš, a zovu se po našu *Stedionice*; al samo ča ljude nijedan nosili, nego sami va nje nose.
Fr. Baš mi je drago, da je dakle i moja tikva kadra neć zmisset, ča more svetu koristit.
Ju. I kako — zato i voli mudro naša poslovice: Ki na daleko svoju potrebu gleda, nikad potrebe nima!

Prosvjeta.

DRUŽTVO SVETOJERONIMSKO.

Poziv, što sledi, bio je razaslan od volezaslužnoga prodsjednika svetojeronimskoga društva svemu častnomu svećenstvu po Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, pa ga i mi preporučujemo što toplije možemo domoljubnomu svećenstvu po našoj Istri.

„Častno Svećenstvo!“

Društvo sv. Jeronima, ustrojeno god. 1863. u Zagrebu za izdavanje pučkih knjiga moralnoga i poučnoga sadržaja, dosada je mnogo koristilo i plodovito zrnce sasulo svomu narodu u krilo. Ono je u pet godina svoga obstanka izdalo do 66.000 komada knjiga, i te knjige razširilo po svem našem narodu, tja u Bosnu i Ugarsku. Kujige su po obćenitom sudu dobre, za puk razumljive, podobne da mu prosviete um, razšire potrebito znanje, sree i značaj okriepje i oplemene.

Za to je ovo društvo steklo i sve više stiče priznanja i podpore. Ono biaše sretno naći možna i milostiva zakrilja od visokih vlasti naše zemlje, svećeničkih, političkih i vojnih; ono je postalo kano mezimče velikih dobrotvora, koje sav naš narod pozna i časti; njemu su ponajvrstniji pučki pisci poklonili ugledne plodove svoga uma i pera; njemu na uspjeh darovali drugi rodoljubi dosta svoga novca, svoga truda i vremena; ono je sabralo liepu kitu članova od najpriprostijega djeteta u seoskoj školi, do visokorodjena gospodina u sjajnoj palači: samo jedno nemogaše doslie da dobije — *dosta revnih i požrtvovnih povjerenika.*

Premda ima u našem puku dosta neukosti i druge nevolje, ipak se čini, da treba upravo onomu nedostatku poglavito pripisati, da se pučka knjižnica svetojeronimskoga društva nije još udomaćila u svakoj kolibici. Eno društvo sv. Mohora u naše braće Slovenaca broji do 26.000 članova, premda je novčani prinos veći, nego-li u našem društvu: doživotni naima član plaća 10 for. a jednogodišnji — a na ovih je najviše osnovano ono društvo — 1 f. Ali je ono društvo osnovano na *povjerenicah* tako, da ima skoro za svaku pojednu župu poseban povjerenik. I društvo sv. Jeronima hvati se s onimi krajevima, gdje su ga razširili revni povjerenici.

Za to je glavna godišnja skupština ovoga društva, držana 22. Siječnja u Zagrebu, naputila upravljajući odbor, da uznastoji u svakoj župi steći poseban povjerenika. Za povjerenika da se po primjeru društva sv. Mohora zovu ponajprije svećenici i pučki neć tolji. Ovi bo poznavajući ponajbolje sve mane i sve potrebe našega puka, imat će dosta ljubavi u sreću, da mu htjednu pomoći.

Na Vas dakle, braćo svećenici i učitelji, obraća se pouzdano upravljajući odbor društva sv. Jeronima, moleći da mu pomognete u poslu povjereničtva. Odbor želi za svaku župu poseban povjerenika, i moli, da bi povjereničtvo preuzeo *župnik*. Ako ovaj sam nemože, da bi odboru *preporučio* kapelana, učitelja, ili koga drugoga, za kojega je osvjedočen, da bi pošteno i revno radio za korist društva. Nego ako bi morda bilo slučajno u kojoj pojedinoj župi takovo stanje, da bi za nju poseban povjerenik bio skoro suvišan, onda molimo, da nam *dotični župnik* naznači u *blizini* koga za povjereničtvo sasvim sposobna. Napokon gg. župnici čestoputi poznaju sav svoj kotar tako dobro, kako svoju župu, to bi nam dakle i glede drugih župa osim svoje mogli poslužiti dobrim savjetom. I za to molimo one, koji znadu i mogu. Što društvo očekuje od svojih povjerenika, natisnuto je pod ovaj poziv. Konačno molimo svakoga pojedinoga župnika, da izvoli ovaj poziv *priobćiti* gg. kapelana i pučkoma učitelja, pa nam onda *čim prije točno odgovoriti*: prima li sam povjereničtvo? ili koga nam preporuča?

Bez Vaše složne pomoći, braćo, neće naše društvo lasno ni svoga dosadanjega djelovanja utvrditi, nekmo li razgraniti. To bo djelovanje visi poglavito o dohodkih društva. Dosad su ga držali veliki dobrotvori, društvo se i odsad uzda u njihovu milost, ali i mora nastojati, da stane sasvim na svoje noge. Kako je prinos malen — a mora malen i ostati poradi siromaštva našega puka, — samo će onda imati dosta dohodka društvo, ako poput sv. Mohora bude brojilo svoje članove na mnogo tisuća. Nadalje bez Vaše ljubezne podpore još će manje društvo polučiti svoju svrhu, koja jest, da mu knjige dopru u svaku kućicu. Društvo želi, da prosvjetu u puku obćenito razširi, i to zdravu, naravi našega naroda i njegovim tradicijam primjerenu, na tvrdoj, krvlju zasvjedočenoj vjeri naših otaca, i na njihovu plemenitom sreću osnovanu prosvjetu. Braćo, koji ste isto misli, pomozite!

Odbor od svoga veledušnoga povjerenika moli i pouzdano očekuje ovo:

1. Da se brine u obće za boljak i procvjetanje društva i svakom sgodom preporuča njegovu korist, napose pako da mu revno pribavlja članova, od njih kupi društvene prinose, te ih pošilja upravljajućemu odboru. Kako je društvo sastavljeno od utemeljitelja i članova *doživotnih*, utemeljitelj i član I. reda dobiva 4 primjerka, član II. reda 2 primjerka, a član III. reda 1 primjerak svake od društva izdane knjige — uz prinos utemeljitelja od 50 for., člana I. reda od 20, člana II. reda od 10, a člana III. reda od 5 for. *jedanput za uvijek*. *Godišnji* član dobiva po 1 primjerak svake knjige *uz godišnji* prinos od 1 for. Prinosi se mogu kupiti na *obroke*, pače to je posljednja glavna skupština osobito preporučila, jer je premnogim mnogo laglje dati na više put po manje, nego li na jedan put sve. Samo obroci od doživotnoga člana treba da se skupe i pošalju odboru najmanje tečajem *jedne* godine, a

nije zadovoljeno jedinom samo vožnjom na tjedan u Lošinj, gdje kako rako, postoji okružna oblast za čudo svih, koji ikoliko poznaju tamošnje odnošaje.

Radi navedenih razlogah pitaju potpisani njegovu preuzvišenost g. ministra trgovine:

1. Jeli poznato preuzvišenosti Vašoj, da još nisu uvedene pod 12. i 13. postarskim br. izkaza ugovorene vožnje sa parobrodarstvenim poduzetnim društvom austro-ugarskoga Lloydja izmedju Rieke, Krka i Zadra i natrag, i izmedju Rieke i Volikoga-Lošinja i natrag?

2. Smiera li se trsiti preuzvišenost Vaša, da se napomenute vožnje uvedu čim prije, i to još tekuće godine?

U Beču 23. travnja 1874.

Dr. Vitezić, Fischer, Brader, Zeilberger, Pfeifer, Nabergoj, Dr. Prašak, Dr. Mešnik, Josip Ganzwohl, Starckenfels, Mildschuh, Harant, Dr. Šrom, Pavlinović, Dr. Rapp, Herman.

D o p i s i.

Iz Pazinskine 2. lěpnja.

Pišom vam na brzu ruku, da vas izviestim o putovanju po ovih naših stranah presvjat. g. Dra. Dinka Vitozića, našoga u Beču poslanika. Buduć izabran za poslanika od jednoga diola i našoga ovdje pučanstva, htio je da vidi na svojo oči krajevo i ljudo, koji su postavili u njega svojo povjerenje. Pohodivši odprje svoje birao na Otocih, onda u izbornom kotaru Volosko-Novogradskom, a sad ovo u izbornom kotaru Pazinsko-Labinskome, moći će reći, da poznaje sva glavija mjesta istočne Istre, koju zastupa u Bečkom carsovinskom vicu. Kao što smo čuli i čitali, bio je u svoje vrijeme veoma liepo dočekan i na Otocih i u Voloskom-Novogradskom izbornom kotaru; a ušamo se, da se neće potužiti ni na naš ovdje doček, akoprem mu se nismo nadali, dokle ga nismo može se reći vidjeli. Jer ako izuzmete nekoje naše Šarenjake, koji se obično kriju u takvih prigodah, naš ga je puk svagdje dočekao kao svojega najboljega prijatelja, kao svojega rođenoga brata, dapače kao svojega oca.

Najprije pohodi Žminj, kamo je prispio iz Trsta u subotu dne 30. pr. mj., gdje je i prenoćio, a jutro dan po osmoj uri krenuo sa M. č. g. župnikom Orlićem u Pazin. Kažu mi, da bijaše milota gledati našo čile i vrie Žminjee, gdje su ga u nedjelju u jutro obkolili i slušali, kao da su u erkvi. Ovaki i ovoliki gospodin, pa ovako liepo po našu zbori! Pa o čem zbori? O naših pravica, o kojih naša gospoda neće ni da čuju! Oj bog te blagoslovi! Ovakih i ovim sličnih riečih da si mogao čuti onoga jutra u Žminju od uzbitjena puka. To je doček po mojem sudu ljepši i vredniji i od najsjajnije svečanosti. Isto tako su se naši kmoti kupili oko njega i u Pazinu. Tu pokodi g. Dra. J. Čeha, občinskoga Načelnika i predast. g. I. Cappellari-a, Prevosta i Župnika, onda gosp. Dra. Fr. Vlaha, g. R. Ivančića, i Kamusa i Franjevački Samostan. U Lindaru, kamo je odputovao po objedu, pozdravi ga po Blagoslovu pred crkvom množina svieta radostnim i više puti ponovljenim uzklikom: Živio naš Vitezić! Lindarci su već znali, tko je, jer su nekogi od njih s njim pred podne u Pazinu govorili. Kako mi pripovijedaju, tu stupi pred njega u župničkoj kući deset odabranih kmetovah, pak mu najstariji izmedju njih u ime svega puka srdačno zahvali, što se je udostojao i njih pohoditi, kao takodjer što je onako liepo i odvazno branio u Beču njihove pravice. Da su veselo, što sad vido licem u lice onoga muža, koga su izabrali a da ga nisu ni poznavali. A to njihovo veselje da je tim veće, što su se osvjedočili, da su skrbili za njihovo pravo dobro oni pošteni i pametni ljudi, koji su im ga u vrijeme izborah preporučivali. Potuže mu se nadalje na žalostno stanje lindarske pučke škole, jer da im uči djetu učitelj, koji nezna ni slova njihova jezika, a i samomu duhovnomu pomoćniku da je zabranjeno ići u školu, ako neće da uči djetu u talijanskom jeziku i nauk kršćanski (!). To da je nepravda koje već oni nemogu trpiti. Za to da mu se preporučuju, neka im bude u pomoć, kako u svakoj drugoj potrebi, tako i u toj. Napokon da mu žele, da ga Bog uzdrži živa i zdrava da bude na mnoga i mnoga ljeta u stanju, braniti i zagovarati njih i njihove pravice. Na taj pozdrav da je presvjat. g. Vitezić odgovorio ganutim srcem, a jezikom kao da je Lindarac, da je i njemu veoma milo viditi krepke Lindarce i s njimi se nazdraviti. On da si je mislio i Lindar talijansko mjesto, a sad da se nemože donaveseliti, gdje vidi same čiste hrvatske ljude; a to još takve, koji su stajali i stoje uvijek u prvom redu, kad se treba boriti za narod i njegove pravice. On da hoće učiniti sve, što mu bude moguće, da se zadovolji njihovim potrebam i željam, zato da mu neka pišu u takvih prigodah, kad se bude nahodio u Beču. Ali što se tiče pučke škole lindarske i svih pučkih školah u Istri

da se u Beču neda nego malo il ništa učiniti. To da je stvar obćinska i pokrajinska, pak da joj se nemože drugdje pomoći, nego u obćinskom zastupstvu i u porečkom saboru. Da neka gledaju od sad unapred izabrati obćinske i pokrajinske zastupnike svoje sinove, pak da će imati i škole i mnoge druge stvari, kako budu sami želili. Napokon, hrabreć jih, da ustraju u branjenju svojih pravica i proseć, neka u njegovo ime pozdrave vas lindarski puk, pruživši svim bratinsku desnicu, srdačno jih pozdravi i odpusti. Onda porazgovorivši se još malko sa M. č. g. Župnikom i s ostalom ondje gospodom, hoće dalje, pa od svih radostno pozdravljan: „Živio naš Vitezić!“ i svim ganuto odzdravljajuć: „Živili Lindarci!“ izpratien do izvan grada i opet pozdravljajuć i odzdravljajuć, ode veselo put Labinja.

Ovo, što vam pišem, nešto sam vidio sám, a nešto čuo pripoviedati od drugih. I tu sam si mislio, ovo naroda i poslanika, koji shvaćaju ustavni život, kao da su se rodili u Ingloskoj. Za čudo je, kako bi naš narod u kratko vrijeme priviknuo svakomu napredku, da mu se od svih stranah nepostavljaju toliko zapreke. I ovaj pohod presvjat. g. Vitezića neće ostati kod nas bez ploda; jer narod, štjuć svoje ljude, hoće malo po malo naučiti i štovati sam sebe. A kad to bude, narod će biti spasen. Ja bi sad želio, da i gosp. barun Polesini, seljački poslanik zapadne Istre, izidje medju svoje birao, pak da se dozna, šta bi jim odgovarao, kad bi ga pitali, kako je branio u Beču njihovu vjeru i njihove narodne pravice. Ja mislim, kad bi do toga razgovora došlo, da se nebi mnogo ni pozdravljali ni odzdravljali.

Iz dolnje Istre u Juniju.

Do sada ljetina kaže dosta dobro, ovdje u dolnjoj Istri kraj mora. Pšonica, jačmen i ovas oboćuju do sada ljetinu obilatnu. Izvan tih usjevah i nešto malo turkinjo ovdje nije navada sijati druge vrsti žita, ne kako da nebi tobože raslo, jer je zemlja dobra, nego da to nebijase navada naših starih. Sočiva takodjer nije običaj sijati, kakono lieće, graha, boba, bažula i drugih vrstih takova sjemena, pa i to radi već navedena uzroka, a s primetbom, da se i to i svašta dobije za solde i u gradu. Kako da nebi bilo bolje, solde prišparati, nego ih u mošnju gradskomu trgovcu za takovo stvari nositi, kakove možeš mnogo bolje i doma imati.

Groždje idje dosada takodjer naprav. Jer se ga je pologlo puno, lepi grozdi, loza i venuka zdrava. Zima nije ovdje ništa naškodila ni usjevom, ni groždju, a niti voću, jer ga ovdje žalibože i neima. Voća, osim kakove smokve, u ovih se stranah nonadje il ništa, il posve malo. Ne, i opet volim, kao da nebi raslo, jer vidim da bi zemlja obljubila svako stablo i svako voće, akoprem je ovdje malo šume, do što je uteklo porazu prošaćih vremena. A tomu je uzrok nemarnost naših djedovah, kojih stope sliede i sadašnji njihovi unuci. I tako je, da želidu, ne samo ukusiti voća, da i vidit ga! A mogli bi ga imati na noge i podnoge božjom voljom i svojim trudom. I maslina evate da nemože ljepše i u cvietu kaže dobro. Ali ta stabla su najbrže još stari Rimljani sadili, jer iznovice sadjenih nigdje nevidiš. Pak i ta su napol suha, kupinom i travom obraštena. A to je bogme škoda i sramota da se nemože veća ni pomisliti.

Kudagođ ideš, ovo ljeto nevidiš nego nevolju, potrebu i glad. Ako, nedaj Bog, i tekuće ljeto pojde za prošlim, mimo potrebe i glada, bit će i pogibeli. Tada će pako celovito Slavljani Istranski bogatašem i tergovcem talijanskim u zubine pasti, koji će ih posve izhrstati. Što se mogaše opaziti i prošle jeseni, kad bijahu izbori poslanikah u Beč, kad nebogi nebijahu slobodni mnogi izabrati onoga, koga hotjahu sami, da li onoga, koga im nudjahu oni, kojim bijahu dužni. Nego Slaveni će vremenom, mudom u Boga, trioznim življenjem, trudom i dobrim domaćim upravljenjem, ako Bog da, i to promoći!

OTVORENO PISMO.

Stovni Gosp. Uredništvo!

Čitam u zadnjem broju „Naše Sloge“ članak, koji se mene tiče i u kojem me neki vaš domoljubni dopisnik preporučuje biraćem pazinsko-labinskoga kotara, da me izberu za svojega zastupnika u porečki sabor.

Zahvaljujuć vašemu domoljubnomu dopisniku za njegovo pouzdanje u moje domoljublje, izjavljam, da ja to časti kako nezasluznjem, tako i neisćem; al ipak, kad bi me pazinsko-labinski birači izabrali, da se nebi uzteoao primiti na se to breme, akoprem vidim sve muke i sve brige, koje bi mi zadalo. Nu to muke i te brige bile bi mi stostruko naplaćone, jer bi tada imao barem priliku, braniti i zagovarati na zakoniti mjestu našega tužnoga i nevoljnoga kmeta, za kojega se ako igdje, to sigurno u Istri u nekom smislu najmanje mari. I baš radi toga vidim unapred i sve splutke, kojimi će gledati, ako do toga dojde, prepriečiti moj izbor oni ljudi, s kojimi se ja neslažem u načelih iliti u načinu mišljenja.

Tu će biti huljenja, ogovaranja, laganja, porugivanja, i ruženja. Nu neka, moja prisega je ovo: Sve za vjeru, cesara i narod! A to je prisega i našega u Istri pukla, pa ako me pazinsko-labinjski birači izberu, neka budu uvjereni, da se svojoj i njihovoj prisegi neću nikad iznovejeriti. Na temelju te prisege, moje nastojanje u saboru će biti, da se i s našim pukom u Istri postupa po postojećih zakonih, pa da se tako poboljša njegovo zanemareno duševno i tjelesno stanje.

I tim sam evo otvoreno rekao pred celim narodom, što i kako mislim. Ako to i protivna stranka učini, da bude mogao puk suditi medju njezinim i mojim načinom mišljenja: meni će bit ne samo čast, nego i slast, ako me izberu za svojega zastupnika. Ako me pak neizberu, nego pristanu s jasna i duboka osvjedočenja uz protivnički način mišljenja: neće mi biti baš nikakva sramota, jer se nikomu nenudim, nego samo očitujem, bivši izazvan.

U Žminju 10. Junija 1874.

Fr. Orlić, župnik.

Franina i Jurina.

Fr. Ča se to tmuriš?

Ju. Kako se nobi tmuril, kad ti zakon voli jeduo, a ki bi ga imel vršit, drugo.

Fr. Na priliku?

Ju. Zakon voli, noka se Talijanu talijanski piše, a Hrvat u hrvatski.

Fr. Pak?

Ju. Pak na, ovo mi celo breme samih

talijanskih pisam, kako da sam Talijan.

Fr. Ako nisi, a ti se uči talijanski.

Ju. Ča zato da bude plaćnikom laglje?

Fr. Da ča.

Ju. Ja mislim, da su oni za to plaćeni, a ne ja!

PRIPOSLANO. *)

Na predlog kastavskoga Glavara, gosp. Franja Marotti-a, občinsko zastupstvo kastavsko je dne 26. Februara t. g. imenovalo posebni odbor (komitat) u tu svrhu, da progleda potrošni račun 1873. godine, što mu ga je bio občinski odbor izručio još prvih danah mjeseca Januara 1874. Usljed želje samoga gosp. Glavara, da se u odbor izaberu naime oni članovi občinskoga zastupstva, koji su u više prigodah izvan vijećnice klanjali i prigovarali po placah, ulicah i oštarijah sadašnjoj upravi kastavske občine kao tobože sumnjivoj i nepravilnoj, ost. doše izabrani gg. občinski zastupnici Ivan Marčelja, Ivan Karlevariš, Frane Osojnak i Frano Mandić, te im bjehu odmah izručena sva pisma spadajuća na rečenu občinsku upravu.

Taj odbor bavio se pregledavanjem občinskih računah od dne 26. Februara do dne 30. Aprila, u koji se dan občinsko zastupstvo sastalo, na zapovjed zemaljskoga Odbora porečkoga, u izvanrednu sjednicu.

Progledateljni odbor (komitat) izrači posljedak svoje radnje i nečekajući da se prije obave drugi občinski poslovi, koji stajahu taj dan na dnevnom redu. Iz izkaza, što ga je učinio predsjednik odbora, g. Ivan Marčelja, sliedi, da se potrošni račun od 1873. g. nahodi u najboljem redu, ako se izuzme jedino potrošak od 41 f. za načinbu ceste u občinsku goru Lisinu, za koju nije bio raspisan natječaj, kao što to zahtijeva utarnji red.

Uvidivši občinsko zastupstvo, da nije bilo moguće držati javne dražbe za načinbu rečene ceste, u isto vrijeme gažene od vozovah i derene od vode, te uvjerivši se, da je viest, što se čita u listu „Primoreu“ od dne 14. Februara br. 13 t. g., gola izmišljotina nekogih il nekoga, komu nije bila nikad mila pravilnost i točnost uprave občine kastavske, odobri potrošni račun i rieši svake daljnje odgovornosti dotične položitelje samoga računa.

Podpisani nemogu negu pohvaliti sadašnjega Glavara, gosp. Frana Marotti-a, što je po upravnih propisih uveo polaganje računa, što nije bilo dosad žalibože kod nas običaj, nego su morale u tu svrhu višnje oblasti pošiljati amo navlašne računске progledače (likvidature), tako da nije ni čudo, ako se je u gdje kojoj glavi porodila sumnja i o pravilnosti sadašnje občinske uprave.

U Kastvu 10 Junija 1874.

Franjo Kinkela, Mate Marrić, Anton Spinić, Jakov Jurina, Ivan Dubrović, Ivan Široka-Badina, Ivan Kinkela-Frlčić.

*) Za dopise pod tim naslovom, Uredništvo neprimaju na se drugu odgovornost neg onu, za koju ga duži zakon.

Javna zahvala.

Nije ti ga nad majku, pa kad joj kakva opasnost prieti, sinovlje ti srcece gine, da što će sve iz toga biti. Ali nije ti ga ni nad liečnika, koji viešto i duševno s bolnikom postupa, da ga obrani. I moja se je majka bila teško i opasno razbolila, nu mudro i neumorno nastojanje vriednoga Dra. Franje Vlaha učini, te je evo opet na noge ustala, za koju se misliho, da već neće nikad hoditi. Zato mu evo poslje Boga javno zahvaljujem, izjavljujuć, da mu neću nikad zaboraviti ljubavi i strpljivosti, kojom ju je liečio i sretno izliečio.

U Tinjauu dne 25. Maja 1874.

SIME DEFAR.

NAD GROBOM

NIKOLE TOMMASEA

Šibenčankina. *)

Ako si ikad od srcea
Žalila, guslo moja,
Ako je ikad ikoga
Ganula struna tvoja:
Sad ti je zbilja žaliti,
Eđa se jank tvoj
Munjevnom strujom razljegue
Po našoj zemlji svoj.

Otkad se crni udesi
Oviju zemljom našom,
I poruguo nam napiju
Gorčila punom čašom;
Otkad nas tianu Kosovo
U ovaj mrtvi grob,
Riedko te, majko Slavijo,
Zatekla cruja kob.

S krasnog se tvoga zvjezdista
Sorila zviezda jasna,
Kakvom se riedko dičila
Ičija prošlost časna:
Nit će ti lako granuti
Takova zviezda kad,
Kakvoj ti danas naricaš
Užasni, kobni pad.

Neka ga strana dojilja **)
Dopita svojim hljebom;
Nek su ga krila nosila
Svestranim svijeta nebom;
Nek mu je slovom Dantovim **)
Jektila krepka grud...
Kada mu odsjud virila
Slavjanska divna čud;

Kada se nije stidio
Slavjanskog svoga hreka, *)
Pače se viekom siećao
Majčina prvog mlička;
Kada nam u grud udjenu
Iskriću **) svojih moć,
Nebi l' nas jednom minula
Gluposti tamna noć!

Dosta se sivih sokola
Iz tvoga, majko, gnjezda
Krilatim umom uzvilo
Čak do nebeskih zviezda;
Al ko ti okom njegovim
Obidje svaki kraj,
Eđa te kako pretvori
U sami zemni raj?

On ti se divno taknio
S' umnimi tjemonjuci;
Njemu se smierno klanjali
Narodu svih prvaci;
I njegov sud svedj oienili,
I' sladostan il' grk,
I kad ga nobi sliedili,
Taljanin, Francuz, Grk.

I na sud izazivao
Stoljoća i plemena,
I strog im razlog iskao
Svestilja, krivnja, pljena:
I Gibelina **) bjegunca
Volio sliedit kob
Neg svietlim krunam laskati,
Nego li živiet rob.

Znanost mu skuto razkrila
Dubokih svojih tajna;
Rieć mu se bistra ciedila
Ubava, *) gromka, sjajna;
Kano kroz vierno zrealo
Prodrje kroz ljudsku svist,
Zabitni smjer mu ne krili
Šestilo, diieto, kist. **)

Ko, poput njega, tolkovi
Uzoro svakog vieka? *)
Ko, poput njega odkrio
Razlike sličnih rjeka? **)
Ko nam, kô on, prokreio
K' uzgoju pravi put?
Surovu gojcu izrgô
Iz šake divlje prut? **)

Niti se vierom titrao
Na svaki pulhar vjetra,
Nego se stanca kamena
Držao rimskog Petra;
Bio mu zviezdom danicom
Divnog Akvineca um, **)
Niti ga ikud zanjoo
Drzkil novarâ šum.

Šibenik-gradô bijeli!
Prije će prestat sunce
Obsipat žarkom svjetlošću
Mramorno te vrhunce,
Neg će ti slavnog imeca
Učeni zâbit sviet!...
Okivaj, dušo, u zlato
Nikolo tvoga kriet! **)

S. B.

*) Nemoguesno sâbiti odoljet, a da neštampamo iz Zadaraskog „Narodnog Lista“ ova prekrasna pjesmu.

*) Iđal ja naime, gdje je nauka sversto. **) Talijanskim jezikom. — *) Narod. — **) Iskrice su poznato Tommasoevo djelo u našem jeziku. — *) Slavnoga talijanskoga pjesnika, što je živo u progonstvu, a tako noko dobu i Tommaso. — *) Liopa, krasna, mila. **) Napisao procienah o graditeljstvu, kiparstvu i slikarstvu. — *) Njegov „Dizionario Estetico“, „Studi critici“ itd. itd. — **) Njegov „Dizionario del Suonimi“. — *) Njegovi „Pensieri sull'Educazione.“ — **) Sv. Tomo aktivskog, poput kolega zadubio se od mladosti i zaljublbo u kršćanske nauke — **) Sobito, gdje se Tommaso rodio.

Književne viesti.

Oglašena već Dva govora Bourdalona upravo se dotiskavaju, pa će biti koncem ovoga tjedna gotova. Liep broj predbrojnika osokoli nas te uzemes djelo nastaviti i to u svežićih do tri arka jakih. Da bude pako laglja obava i oprema, pozivamo svu p. n. gg. predbrojnik, kao što i druge, koji su voljni to djelo imati, da nam izvolje poslati *for. 1. u ime predplate na četiri svezaka*, koja ćemo im onda bezplatno dostavljati. I kasnije će ostati cijena svakomu svezku 25 novč.

Uprava „Primorske tiskare“, dne 23. Svibnja.

Već prije nekoliko vremena navješteno djelo Dr. Ivana Črničica, kanonika u slovinskom sv. Jerolimu u Rimu, ugledalo je svijet baš sada troškom piščevim a tiskom primorske tiskare. Djelo je naslov: *Popa Dukljanina ljetopis po latinsku i toga nekoliko i još nešto po hrvatsku, po prepisu Jerolima Kaletića*. Naš taj revnik, koj nam je već mnogo zrnca a o svojoj neutrudivoj mući poskitio domaćoj povjestničkoj književnosti, nudja nam eto nov plod svoga domovinskoga mira i rada, novu svoju razsudu toli slavna po hrvatsku poviest ljetopisa Dukljaninova. Upozorujemo na to djelo osobito brižnike naše povjesti, a preporučamo ga svemu občinstvu što toplije, jer je pisac svojoj književnoj mući prikazao i obilnu novčanu žrtvu. Cijena je knjizi 60 novč., nu za veće narudbo snizuje se na 50 novč. Dosele se dobiva samo kod uprave primorske tiskare u Kraljevici.

Čitamo u novinah, da Jugoslavenska Akademija Znanostih i Umjetnostih u Zagrebu priredjuje hrvatski Riečnik, za koj da se nakupilo sila materijala iz knjigah i pučkoga jezika, pa da će biti voći i obajčnij, nego ikoji hrvatski riečnik do sada. Akademija namjerava izviše izdati u kratko svu sbirku listinah, što se protežu na povjest Hrvatah sve do XII. vieka.

Različite viesti.

* Carski dar. Nj. Voličanstvo, naš Cesar, darovao je 300 f. iz svoje blagajne za ponovljenje crkve u Beleju na otoku Cresu.

* Ministar Trgovine predao je gradjenje istarskih željeznica poznatomu poduzetju M. Frühlaha iz Grada. Većim su jurve dielom gospodari zemljišćah pristali na prodaju svojih zemaljah u onoj mjeri, u kojoj jih poduzetje željeznice potrebovalo bude. Ravnateljstvo gradjenja željeznice je jurve ustanovljeno, a i odnosno nadgledništvo u Pazinu, kanoti i ostali od ovoga zavisni odajeci jurve započese svoje djelovanje.

* Tjelova u Trstu svetkovala se ove godine još sjajnije od prošlih godinah, akoprem je gradsko zastupstvo uzkratilo crkvi obični potrošak, što joj ga je od pamtivieka pružalo u tu svrhu. Samo prigodom trećeg evangjelja kao da su htjeli nekoji smutljivci za početi nered, al im hvala Bogu nije prošla za rukom ta bezbozna i opoka namjera.

* Na Barbanšćini, puljskoga okružja, goveda boluju od prijelpljive grižo. Radi toga nije se ni držala izložba govedah, koja je imala biti 30. maja u Vodjanu.

* Žminjski obćinari zaprosili su opet ovih danah Kapitanat pazinski, neka usili njihovoga obćinskoga načelnika, da već jednoš razpiše izbore novih obćinskih zastupnikah.

* Krv nije voda. Naša bratja Hrvati neprestano pomagaju svojom darežljivom rukom bratji Dalmatincem, koji nebogi ovo ljeto stradaju od glada. Mi to bilježimo osobito za to, da uvide naši ljudi, od kolike koristi je nam Slavenom, što se sve to više međ sobom spoznavamo i bližimo.

* G. Nikolić, rodom iz Lošinja, obće štovani zastupnik Austrij. Lloyd, bi 23. pr. m. u Carigradu od nekoga đovjeka napadnut i

tako teško iz pištole ranjen, da je nakan velike muke dne 25. i. m. preminuo. Ubojice mu nisu još dobili. U svojoj oporuci, učinjenoj u zadnjih urah svojega življenja, pustio je pet sto turskih šerlinah, da se izručie obiteljji svoga ubojice, ako bi se ovaj iznašao i od pravice osudjen bio na smrt ili na doživotni zatvor. Riedko je ovo doisto velikodušje!

* Ljetina. U obće govoreć, onomadnji mraz i studen bila je učinila ne samo po svih stranah našega Cesarstva, nego i drugud gdje veću gdje manju škodu. Tako u Hrvatskoj bilo je kvara na usjevih. U Ugarskoj pako vinogradi bili su većidel pozobli, a i usjevi neizrečeno oštećeni. U Štajerskoj u mnogih obćinah dosti je bilo škode, pa su zato te obćine i odlučile moliti vladu, da jim se davki umanje. Nu sa svim tim nastavšim malo zatim blagodatnim daždom i suncom, bilo se sve dobrahno popravilo; al eto ovih zadnjih danah bukne opet ovud i onud silni vjetar, tuča i studen te tako po drugoć ostahu spaljeni i potučeni vinogradi i polja!

* Banka Slovenija u Ljubljani svojim pismom od 14. Marča na ovdašnji biskupski stol javlja, kako doznajemo, da rok osjeganju župničkih kućah i crkvah iztieče većim dielom u ovoj godini, pa želi, da častno svećenstvo što prije ponovi dotično osjeganje, obećajući, da će 5% čistih dohodka iz osjeganjih crkvenih dobarah ove biskupije pokloniti u svoje vrijeme biskupskoj stolici u crkvene svrhe.

* Skupni proračun za 1876. godinu, kako su ga delegacije uglavile, iznosi 107,418.299 f., dakle 3,131.078 f. manje od lanjske godine.

* Hrvatsko učiteljstvo se pripravlja svojoj drugoj obćoj skupšćini, pa razvija baš liepu djelatnost i punu najboljih nadah. Kad nam doteće prostora, mi ćemo o toj stvari potanje izviestiti naše čitatelje.

* Sveti otac papa bio je prošlih danah nešto bolestan, ali u novinah čitamo radostnu viest, da mu je sad opet bolje.

* Riedka starost. U Pananaponemi u Brazilji, živi starica, kojoj ima 116 godinah. O današnjih djevojkah i ženskih glavah kaže, da se nemogu ni iz daloka uzporediti s djevojkami i ženami za njezine mladosti, koje da su bile veće, jedrije i jače. To je jako lahko, ako se promisli, kako današnji svijet kviri život i zdravlje, naime pijanstvom i razuzdanošću.

* Engleska pomorska sila. G. Childers, koji je od ljeta 1868-1870 bio prvi zapovjednik inglezkoga ratnoga brodovlja, pripodobio je u svojem govoru, što ga je držao prošloga Aprila u sjednici komunske komore, stanje inglezkoga ratnoga brodovlja sa ratnim brodovljem drugih državah i podao sliedeća izvišća. Inglezka posjeduje 45 velikih ratnih brodovah (35 oklopnjačah i 10 od drva) pripravnih za more. Francuzka, koja ima za Inglezkom najveću silu na moru, morala bi imati po svojih obćijalnih odredbah 41 oklopnjaču, nu u istini neima ih nego 15 pripravnih za more i međ timi samo 11 prvoga reda. Amerikanske države neimaju velikih oklopnjačah. Sve njihovo ratno brodovlje sastoji u tako zvanih *monitors*, kojih je imenice 46, razdieljenih u 9 razredah, nu većim su dielom slabo obđjelani i jedva 4 dobri za more. Rusija nemože razpoložiti nego sa 17 velikih brodovah, od kojih jedan je dio jošte u djelu, a drugi radi više uzrokah, nemože se pripodobiti inglezkimi velikimi brodovi. Njemačko ratno brodovlje sastoji od 8 vašelah, od kojih 1 samo prvoga i 2 drugoga reda. Austrijsko ratno brodovlje ima 11 oklopnjačah sa onom, koja je jošte u djelu. Italija, veli porugljivo Childers, ima nekakve 3 oklopnjače i gradi još takove tri. Po tom izvišću zaključih Childers ovako: ako bi u 24 urah buknuo rat imed Inglezke i prvih trih pomorskih državah, da bi ove liepo imale i još jednoga savicznika, Inglezka bi se mogla uzdržati u morskome tlesnu Manike i u naših morih, kanoti i u morih Mediteranca, Kine i naselbinah; u vrijeme pako od 6 mjesecih postadosmo gospodari svih morah i uništismo trgovinu naših neprijateljah; a kroz jedno godine il najveć 15 mjesecih, nijedan nepsijateljki brod nebi već mogao izaći na moro, a da se nebi srietio sa mnogom većom silom inglezkih brodovah.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Junija 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cokini)	5.29	5.28 $\frac{1}{2}$	5.29	5.29	—	5.29	—	5.30	5.30	5.30	5.30	5.29 $\frac{1}{2}$	5.29	—	—	—
Napoleoni	8.93 $\frac{1}{2}$	8.93 $\frac{1}{2}$	8.93 $\frac{1}{2}$	8.93	—	8.91	—	8.91	8.92 $\frac{1}{2}$	8.93	8.93	8.93	8.93	—	—	—
Libre Ingleske	11.22	11.21	11.20	11.20	—	—	—	—	—	11.15	11.18	11.18	11.18	—	—	—
Srebro priđ (aggio)	105.50	105.50	105.50	105.50	—	105.35	—	105.25	105.25	105.25	105.25	105.15	105.15	—	—	—

A. Karabalić Vlastnik.

Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.

Tisk. Sinovi K. Amati.